
Antiszemitizmus és Izrael-kritika

Nagyon sokat töprengtem rajta, hogy a fenti problémákkal nagy nyilvánosság előtt szabad-e foglalkoznom. Kérdésként merült fel bennem, hogy konzervatív meggyőződésű ember lévén miként lehet ezekhez hozzányúlni. Kérdéses volt az is számomra, hogy a címben jelzett két kérdéskörrel egyáltalán szabad-e foglalkozni egy cikkben belül. Egyáltalán, hogy s mint lehet a fenti két problémáról beszélni és írni ma Magyarországon.

Bibó István a témával kapcsolatos művében (*Zsidókérdés*) úgy közelíti meg a kérdést, hogy ki annak a feltevője és ki a címzettje. Ha az antiszemitizmusról nem zsidó beszél nem zsidónak, akkor kötelessége beszélnie arról az irtózatosságnak, amelyről a zsidókat érte és arról a felelősségről is, melyben az egész világ és a beszélő maga osztozik. A nem zsidó ember a zsidó emberrel szemben beszélhet arról, hogy a nem zsidó közösség mit tapasztal és mit nem ért a zsidókkal kapcsolatban. Mindezt tegye úgy, hogy véleménye ne csúszson általánosításokba és ne írjon elő erkölcsi következtetéseket. Továbbá kérheti, hogy a zsidók „... ügyüket ne izolálják másokétól, hanem azonosítsák szenvedéseiket minden szenvedőével, megaláztatásaikat minden megaláztatottával és igazkeresésüket minden igazságkeresőével.”

Rendkívül sokat töprengtem azon, hogy milyen tapasztalatok, illetve tudás birtokában írhat valaki erről a témáról. Mennyit kell olvasni, milyen végzettségűnek kell lenni, vagy mit kell látni, tapasztalni ahhoz, hogy a témáról egyáltalán szabadon írni? Elegendő, ha egyszer végigjárta valaki az auschwitz-birkenauai egykori táborok területét? Nyilván nem. Ami mégis rávitt a gondolataim megosztására, az egyrészt az a felelősség, melyet magyarként, jobboldaliként, demokratiként és emberként magamban érzek a probléma kapcsán. Másrészt segített a gondolataim megosztásában az a tény, hogy Magyarországon egészséges demokratikus diskurzusról és civil társadalomról jelenleg sajnos nem beszélhetünk. Egy olyan társadalomban, ahol a civil társadalom és a pártpolitikától mentes vélemények híján vagyunk, talán ártani nem tudok, ha megszólalok ebben a témában.

Kísértet járja be Európát, kezdte a híres-hírhedt szerzőpáros a kiáltványát a 19. században. Azóta az általuk életre hívott kísértet és sok más kísértet is bejárta már Európát, sok millió ember halálát okozva. Kétségtelenül az egyik legszörnyűbb és legvisszataszítóbb gondolat zavart és embertelenségeket az antiszemitizmus jelentette, illetve erre alapozva követték el. Jól mondja a vívóklub elnöke *Szabó István Napfény íze* c. filmjében, hogy az antiszemitizmus a gyűlölködő, sikertelen emberek betegsége. Legnagyobb ellentmondása, hogy gyűlöletének tárgya egyben létkérdése is: hiszen a zsidóság eltűnése az egyszerűsített világképét is azonnal felborítaná az antiszemitának. Helyesen mutat rá *Jean-Paul Sartre*, az antiszemita világképét az a félelem alapozza meg, hogy maga a világ van rosszul berendezve, és ezért mindenki maga egyénileg vállal felelősséget.

Az antiszemitizmus annyira bárgyú és leegyszerűsített világkép, hogy a történelmi előzmények hiányában szóra sem lenne méltó. A történelmi események, ideértve elsősorban a holokausztot, viszont arra köteleznek minden egyes embert, hogy az ilyen töből fakadó igazságtalanság ellen minden helyzetben fellépjen. Ennek a fellépésnek – világnézetünkötől, hitünkötől függően – persze különböző gyökere lehet, egyesek ezt humanizmusnak hívják, mások egyszerűen emberségnek. A keresztényeknél – így esetemben is – ezt az alapot Jézus jelenti. Az antiszemitizmus ugyanis primitívtségében nemcsak a zsidóságot, hanem a kereszténységet és az emberséget is megcsúfolja. Fittyet hány az

Újszövetségre és a legfőbb jézusi parancsolatot sem érti meg: a szeretetet (*Mt 22:34-40, Mk 12, 30-31, Jn 13,34, Pál levele a rómaiakhoz, 13, 10*).

Megvallom őszintén, hogy a 2014-es évről számomra biztosan nem maradt meg az, hogy a holokauszt áldozatairól Magyarországon megemlékeztünk volna. Őszinte kibeszélés e történelmi esemény kapcsán is elmaradt hazánkban, és nem rögzült a fejekben, hogy a második világháború alatti ipari mennyiségű emberölésekre a magyar közigazgatás aktív közreműködése és a magyar társadalom közönye (tisztelet a kivételnek!) mellett kerülhetett sor, még akkor is, ha a kivitelezés már a németek és a nyilasok kezén szarad.

A magyarországi holokauszt 60. évfordulója sajnos felemásra sikerült. A Szabadság téri megszállási emlékmű körüli vita sokkal inkább uralta a közvéleményt, mint azon múltbéli eseményekre emlékezés, melyekre hatvan évvel ezelőtt került sor. A megszállási emlékmű felállítását nem azért volt hibás döntés, mintha 1944. március 19-e ne jelentett volna sorsdöntő fordulatot negatív értelemben Magyarország és a magyarországi zsidóság számára. Aki ezt állítja, annak vagy alapvető történelmi ismeretei hiányoznak, vagy kisstílusú hatalmi érdekből vezérelve cselekszik. Annak fogalma sincs arról, hogy mi történt 1944. március 19-e után a hivatalban lévő magyar miniszterelnökkel (*Kállay Miklós*) és azt sem tudja, mit jelentett ez a dátum a hazai náciellenes (*Szegedi-Maszák Aladár*), illetve ellenzéki (*Rassay Károly, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Nagy Ferenc*) politikusok, a budapesti zsidóság (ide értve a hatalmi elithez tartozó *Kornfeld, Weiss* és *Chorin* családokat) vagy épp a Magyarországra menekült lengyelek számára.

A probléma az volt, hogy az emlékmű felállítását megelőzően – mint oly sokszor – az érdemi párbeszéd (szép szóval: demokratikus diskurzus) elmaradt, és egy sokak számára értelmezhetetlen vagy félreértelmezhető, illetve kifejezetten sértő alkotás került felállításra. Az emlékmű ráadásul egy olyan téren került elhelyezésre, ami amúgy is rendkívül groteszk lenyomata a magyar demokráciának. Ott található ugyanis a második világháborúban az országot megszálló, majd kifosztó és azt évtizedeken keresztül saját hatalmi érdekeinek kénye-kedve szerint kihasználó hatalom dicsőségére felállított és elbarikádózott emlékmű, valamint az annak irányába sétáló nagy antikommunista Reagan elnök, továbbá Horthy Miklós kormányzó kerítésen és védőburkon belül elhelyezett szobra, valamint az Egyesült Államokkal szemben ellenséges érzelmeket tápláló, arab államokban is megirigyelendő védelemmel ellátott nagykövetség-erődítmény is (és akkor még a hanyattatott sorsú Tözsdepalotáról vagy az „Adria” Magyar Királyi Tengerhajózási Részvénytársaság korábbi székházáról nem is beszéltünk).

Alapvetően téves koncepció véleményem szerint a 21. században ilyen komplex történelmi eseményeket emlékművek felállításával közvetíteni a társadalom számára, főleg úgy, hogy az nem megbékélést, hanem újabb választóvonalat hoz a társadalomba. A holokauszt megemlékezését szolgáló évben felelősen nem szabadott volna olyan emlékművet felavatni, mely a társadalom érintett része vagy annak bizonyos tagjai szerint az áldozatok és a tettesek személyét, illetve felelősségét elmossa vagy akár ennek látszatát lehetővé teszi. Bibó szavai helytállóak itt: *„Ha van felelősségünk, akkor minden taktikázás nélkül kell vele szembenéznünk, mert csak így válhatunk felnőtt nemzetté, s a magunk erkölcsét csakis ezen az úton hozhatjuk rendbe.”* Az antiszemitizmus ugyanis nem a zsidóság problémája csupán, hanem mindenkit érintő probléma, az ugyanis az emberi méltóságot támadja. Ezt tartom az egyik, ha nem a legfőbb alaptételnek a téma kapcsán.

A kérdéses emlékmű felállításával a magyar történelem egyik legsötétebb fejezetének kibeszéléséhez nem járult hozzá a kormányzat. Ami legalább ennyire fájdalmas, hogy az emlékműállítást egy olyan különösen érzékeny időpontra időzítve tette meg, amikor sokkal világosabb üzenetre lett volna szükség a társadalom azon generációi felé, akiknek

a holokauszt kapcsán már semmiféle személyes kötődése nincs. Politikailag hibás és morálisan rendkívül aggályos volt a holokauszt emlékévében Magyarország német megszállását „siratni” véleményem szerint.

Másrészt szükséges megjegyezni, hogy az antiszemita megjelölés létezik „hatalmi fegyverként”, ill. politikai eszközként is mint egy igazságtalan, különböző indítékból született „megbélyegzés”, vagy mint az „elterelés” eszköze. Hisz egyszerű, ha tönkre akarsz tenni valakit, mennyire „ütős” fegyver az, ha antiszemitának titulárod! Tessék a vádaskodás erejénél *Audrey Hepburn Végzetes rágalom* c. filmjére gondolni. Ehhez pedig még hozzáadni több mint ötven év technikai fejlődést az információs társadalom minden előnyével és hátrányával. Antiszemita vagy. Elég egyszer valakire ráírni egy közösségi oldalon. Vagy egy elektronikus újságcikkhez ezt a kommentet fűzni. Persze, lehet utána jogászokdni, magyarázkodni, perelni. De hát az nem úgy van. Addigra ott a billog. Sokszor ezt érzem az európai és magyar politika együgyű fegyverének is.

A fentiek előrebocsátása után fontos leszögezni azt, hogy az antiszemitizmus nem azonosítható azzal, ha valaki a zsidó állammal szemben kritikát fogalmaz meg. Ezen cikk megírásakor is őszintén bevallom, hogy felöltött bennem, szabad erről ilyen nyíltsággal írni? Ha nem ért egyet az ember a jelenlegi izraeli bel-, ill. külpolitikával, akkor máris antiszemita? A probléma kapcsán egyébként érthetően óvatos Németországban is kikelnek ezen képzavarral szemben (*Antisemitismus Debatte. Israel gehört nicht zu seiner Regierung. Franfurter Allgemeine Zeitung, 2013.01.07.*). A demokratikus társadalmakban megszokott és szükséges az a kritika, mely adott esetben egy ország bizonyos cselekményeivel kapcsolatos ellenérzések kifejezésére irányul, ezáltal ugyanúgy hozzátartozik az egészséges demokratikus diskurzushoz.

Izrael megalapításával a világon sok helyen és sokszor üldözött zsidóság otthonra lelt, és ezt az otthonot többször megvédte ellenséges szomszédaival és a palesztin intifádákkal szemben.

A palesztin–izraeli békének, annyi évtized keserves próbálkozás után, jelenleg semmi realitása nincs, ez egészen nyilvánvaló. Mind a két nemzet politikai vezetése hibás ezért az állóháborúért. A palesztinoknál egy korrup (Fatah) és egy szélsőséges (Hamász) politikai vezetés uralkodik, míg az izraeliektől ugyancsak nem idegen a szélsőség – gondoljunk itt például az *Avigdor Liberman* vezette Jisráél Bétenut párt alkotta kormánykoalícióra vagy minden idők egyik legkompromisszumképtelenebb miniszterelnökére, *Benjámín Netanjáhu*ra (Ezt nem csak én gondolom így. Maga *Bill Clinton* volt amerikai elnök is erről vall önéletrajzi írásában, sőt, a jelenlegi USA adminisztráció részéről is egyre gyakoribbak a szemrehányások, lásd például a „chickenshit-vitát”, *US-Pöbelei gegen Israels Premier Netanjahu: “Bibi, der Feigling”, DER SPIEGEL, 2014.10.29.*). Újabbán már az EU is egyre erőteljesebben ítéli el az izraeli telepes politikát, mint tette azt az EU közös külképviseleje, *Cathline Ashton* 2014. február 5-i nyilatkozatában.

Az amerikai külügyminiszternek azt vetették 2014-ben a szemére, hogy állítólag apartheid rendszerhez hasonlította az Izraelben élő palesztinok helyzetét. Később persze visszakozott *John Kerry*. Azonban kérem, legyünk őszinték! A tények azt mutatják, hogy Izraelben – ideértve a megszállt területeket is – a palesztin embereket folyamatosan diszkriminálják. A palesztin helyzettel kapcsolatban *John Dugard* dél-afrikai nemzetközi jogász professzor és ENSZ-megbízott 2007-es jelentése is tartalmazta már, hogy az apartheid-rendszer elemei lelhetőek fel.

Nemzetközi jogi szempontból nézve a helyzet meglehetősen egyszerű. Izrael a nemzetközi joggal ellentétesen (lásd a Biztonsági Tanács 242 (1967) sz. határozatát) évtizedek óta megszállva tart palesztin területeket. Ezeken a területeken Izrael a nemzetközi joggal ellentétesen olyan közigazgatási és törvényhozási aktusokat hajt végre, melyek

a megszállt területek – ideértve Kelet-Jeruzsálemet is – jogi státuszának és nemzetiségi összetételének megváltoztatására irányulnak (lásd a Biztonsági Tanács 298 (1971) és 487 (1980) sz. határozatait és a IV. genfi egyezmény 49. szakaszának (6) bekezdését). Ciszjordániában felhúztak egy családokat és településeket elválasztó monumentális falat. A *Nemzetközi Bíróság (ICJ)* erről a 720 km-esre tervezett falról – mely jelenleg kb. 65%-os készütségben áll – már véleményt (2004. július 9.) nyilvánított és megállapította, hogy Izrael nemzetközi jogot sértett (ICJ tanácsadó vélemény 143. pontja). Ez a fal családokat szakít szét, a mezőgazdasági területnek és a helyi üzleteknek árt, ill. tesz tönkre, és akadályozza az emberek hozzájutását az alapvető egészségügyi, közmű és oktatási szolgáltatásokhoz (ICJ tanácsadó vélemény 133. pontja, ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága E/C.12/ISR/CO/3., 2011. december 16-i jelentése). Izrael jogszerűtlenül folytatja a telepesi politikáját, (Biztonsági Tanács 446 (1979), 452 (1979), 465 (1980) sz. határozata, ICJ tanácsadó vélemény 120. pontja, ENSZ Emberi Jogi Bizottsága A/HRC/22/63.sz. jelentésének 20–21., 33. és 102. pontja) és a palesztinokkal szemben a nemzetközi humanitárius jogot és az alapvető emberi jogokat (ICJ tanácsadó vélemény 137. pontja, ENSZ Emberi Jogi Bizottságának A/HRC/22/63.sz. jelentésének 38. és 102. pontja, az Amnesty International jelentése a ciszjordániai helyzetről, 2014. február) is folyamatosan megsérti.

Ennek az írásnak nem célja az olvasók tényadatokkal való „bombázása”, azonban néhaneyat mégis érdemes megjegyezni a helyzet szemléltetésére, az absztrakt valóság meg-elevenítése céljából. Izrael az 1970-es évek óta lakossága 8%-át telepítette a megszállt területekre. A megszállt területeken 2005–2012 között a palesztin emberekkel, illetve vagyonukkal szemben elkövetett bűncselekmények 91%-ában a vádemelésig sem jutott el a büntetőeljárás, míg a palesztinok által elkövetett esetekben 90-95%-ban a bírósági szakba eljutott az ügy. 2011–2013 között 261 palesztin embert sebesítettek meg súlyosan éles lőszerezrel, 8000-et pedig más fegyverrel izraeli katonák (a sebesültek között 1589 volt gyerek), míg ugyanezen időszakban az izraeli telepések 480 palesztint sebesítettek meg, melyek közül 110 volt gyerek. Ehhez képest 2000 és 2013 között palesztinokkal szembeni emberölés miatt mindössze 7 izraeli katonát ítélték el és ezen elítéltek legfeljebb hét hónapot töltöttek büntetés-végrehajtási intézményben (ENSZ Emberi Jogi Bizottságának A/HRC/22/63.sz. jelentésének 33., 42–43. pontja, Amnesty International jelentés a ciszjordániai helyzetről, 2014. február).

Szomorúnak tartom ezzel szemben ismertetni azt, hogy az izraeli jogi álláspont szerint a nemzetközi humanitárius jog és az emberi jogi egyezmények a megszállt palesztin területeken nem alkalmazandóak, ezért a palesztin embereket nem illetik meg ezen jogok (ICJ tanácsadó vélemény 90. és 102. pont). Ez az álláspont különösen annak fényében cinikus, hogy a megszállt területeken élő izraeli telepések vonatkozásában ezen jogokat Izrael elismeri (ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága, E/C.12/1/Add.27., 1998. december 4-i jelentése).

Az ENSZ számos jelentése megerősíti, hogy Izraelben, ill. az általa megszállt területeken szegregációs politika zajlik, ahol egy zsidó embert más jogok és szabadságok illetik meg, mint egy palesztint (ENSZ Emberi Jogi Bizottsága, CCPR/C/79/Add.93, 1998. augusztus 18-i jelentése, ENSZ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága E/C.12/ISR/CO/3., 2011. december 16-i jelentése, ENSZ Faji Diszkrimináció Megszüntetése Bizottsága CERD/C/ISR/CO/14-16., 2012. március 9-i jelentése, ENSZ Gyermekjogi Bizottsága CRC/C/OPAC/ISR/CO/1, 2010. január 29-i jelentése, ENSZ különleges riportőr A/HRC/22/46/Add.1. és E/CN.4/2004/10/Add.2.sz. jelentése, ENSZ Emberi Jogi Bizottságának A/HRC/22/63.sz. jelentésének 46. és 49. pontja).

Persze, megannyi szörnyűség van a világban és az izraeli helyzet valóban rendkívül összetett, de az embertelenség akkor is embertelenség, ha azt Izraelben, illetőleg az általa megszállt területeken zsidó emberek követik el.

Angelika Schrobsdorff Ház Jeruzsálemben c. regényében találóan írja le: „*A palesztinoknak tudniuk kell, hogy mit követtek el a zsidók ellen kétezer éven át. És az izraelieknek meg kell érteniük, hogy mit tesznek a palesztinokkal negyven éve.*” Mert abban azért van valami rendkívül groteszk, hogy egy nép, mely történelme során annyi szenvedésen ment keresztül, önálló államot alapítva elköveti azokat a szörnyűségeket a területein élő arab emberekkel szemben, melyekben korábban a világon szerte maga is részesült.

Félreértés ne essék, ezzel a megállapítással nem kívánok és nem is tudok igazságot tenni a palesztin–izraeli vitában. Az izraeli embereknek jogos igényük, hogy az államuk védje meg őket mind a külső, mind a belső ellenségtől. Ferenc pápa megállapításával véleményem szerint a lényegét látjuk meg: „*A palesztinok megérdemlik az önálló hazát, az izraeliek a békét.*”

Elismerem, a fenti írás rendhagyó. De talán a cikkben szereplő meglátásaim meggyőzőtéek arról a kedves olvasót, hogy egyik kérdés megragadásakor sem a rosszindulat vagy antiszemita hajlam vezérelt. Ezért engedem meg magamnak azt a megállapítást, hogy Izrael jelenlegi politikája a palesztinokkal szemben nem vezethet békéhez. Ezen túlmenően figyelembe kell venni azt is, hogy Izrael állam létrejöttével az antiszemitizmus tárgyasult célpontot talált magának. A hibás izraeli politika következtében pedig a világon ma is meglévő antiszemitizmus folyamatosan lángot kap. Ezzel kapcsolatban jegyezném meg, hogy Franciaországban 2013-ban 70%-kal nőtt az országból kivándorló zsidók száma és 2014-re a számuk már újabb rekordot, 5000 embert érhetett el.

Oświęcim-ben sétálva döbbsentem rá, hogy olyan dolgokra is képes az ember a benne rejlő hajlamok alapján, melyek számunkra elképzelhetetlenek. Ezen a helyen ott jártamkor sem a levegőt beszippantva, sem a földön járva nem éreztem, hogy mik történtek itt egykor. Semmi sem különbözteti meg ezt a helyet az átlagostól. A tisztás ott is tisztás, és a madár ott is csicsereg, a fák ott is árnyékot adnak. Még a hajdani krematóriumok romjainál is. Épp ezért kell vigyázni. Az egyik emlékkiállításán elkapott *Primo Levi* idézetet szeretném erre tekintettel végezetül megosztani az olvasóval: „*Egyszer már megtörtént, ezért újra megtörténhet; ez a lényege annak, amit mondanunk kell.*”